

4. Постанова Верховного Суду України від 11 квітня 2018 року у справі № 814/886/17. – Режим доступу до ресурсу: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/postanovar.

5. Юридичний енциклопедія: [в 6 т.] / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; редкол.: Шемшученко Ю. С. (голова) [та ін.]. Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 4. 768 с.

Приходько Олександра Олександрівна,
курсант ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: старший науковий
співробітник наукової лабораторії з проблем
превентивної діяльності та запобігання
корупції ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ *Федоровська Н. В.*

ПРИНЦИПИ РОБОТИ З АНОНІМНИМИ ПОВІДОМЛЕННЯМИ ВИКРИВАЧІВ

Анонімне повідомлення – повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» здійснене працівником відповідного органу без зазначення авторства. Повідомлення викривача може стосуватися будь-якого корупційного кримінального правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, протиправність яких передбачена у КК або в КУпАП, а також які регламентовані у Законі «Про запобігання корупції» та відповідають ознакам корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Термін «викривач» (аналог англ. «whistleblower») став широко застосовуватися з початку 1970-х років за ініціативи громадського активіста Ральфа Нейдера, використовуючи слова «донощик» («snitch»), «інформатор» («informer»). Крім того, осіб, які розкрили факти корупції, називають викривальники, свистуни, щури, стукачі. Поширеність тієї чи іншої назви в суспільстві залежить від наявності поваги до викривачів. Правове визнання правових гарантій для захисту викривачів свідчить про рівень моральної зрілості суспільства [1].

Викривачі – «сміливці», які з ризиком для власної кар'єри, репутації, іноді навіть для життя, викривають зловживання і корупційні діяння. Варто зазначити, що визначення «викривач» відповідає рекомендаціям Ради Європи CM/Rec(2014)7 державам-членам про захист інформаторів та Міжнародним принципам законодавства про викривачів міжнародної експертної організації Transparency International [2].

Отже, викривачем є особа, яка переконана в достовірності інформації, що базується на фактах, які підтверджено документально, про порушення вимог Закону іншою особою. Проте, якщо інформація

недостовірною, особа повинна буде довести, що на момент поширення у неї не було підстав сумніватись у її достовірності. Якщо повідомлення викривача є невмотивованим, орган або посадова особа може відмовити у задоволенні його повідомлення.

В свою чергу, Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. у ст. 33 наголошує на добросовісності та обґрунтованості повідомлень про корупцію. Добросовісність спрямовано на припинення чи запобігання правопорушенню, відвернення шкоди здоров'ю чи безпеці громадян, докільню, притягнення винуватих осіб до відповідальності. Добросовісність відсутня, коли мотивом повідомлення є досягнення особистих цілей, неприязні стосунки, помста [3].

Повідомлення надходять через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку. З метою прийому телефонних дзвінків від осіб у НАЗК діє спеціальна телефонна лінія із встановленою формою повідомлення із зазначенням реквізитів:

- інформація про заявника (прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, найменування юридичної особи, контактний номер телефону, реквізити для листування (поштова адреса та/або адреса електронної пошти);

- детальна інформація про факти порушень вимог Закону, що стали підставою для повідомлення на спеціальну телефонну лінію;

- інформація про те, чи звертався заявник з аналогічним повідомленням до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

У разі неможливості встановити суть правопорушення, відповідальна особа пропонує заявнику звернутися до НАЗК письмово або направити повідомлення через офіційний веб-сайт або захищену електронну пошту [4].

При прийнятті повідомлення через спеціальну телефонну лінію інформація реєструється та реалізується НАЗК, проте, для отримання відповіді заявнику необхідно направити повідомлення за особистим підписом засобами поштового зв'язку.

Повідомлення направлені на офіційний веб-сайт НАЗК розміщуються за відповідними тематичними напрямками:

- порушення вимог Закону щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших обмежень щодо запобігання корупції;

- порушення вимог Закону щодо фінансового контролю;

- порушення вимог Закону, пов'язані з організацією роботи із запобігання і виявлення корупції;

- порушення вимог Закону працівниками Національного агентства;

- порушення обмежень щодо фінансування політичних партій, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського та місцевого референдуму;

– незаконне та нецільове використання політичними партіями коштів, виділених із державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності;

– несвочасне подання та включення до звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, звіту про надходження і використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах недостовірної інформації.

Повідомлення викривачів, які надходять на захищену електронну пошту (скриньку) НАЗК ідентифікуються та реєструються для його подальшого попереднього розгляду та визначення структурного підрозділу відповідального за розгляд.

Слід наголосити на тому, що необхідно враховувати максимальну захищеність каналів зв'язку для одержання повідомлень від несанкціонованого втручання та витоку інформації стороннім особам.

Для забезпечення єдиного обліку повідомлень від викривачів, доцільно запровадити окрему систему реєстрації повідомлень.

Згідно зі ст. 383 КК України завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину карається законом.

На особливу увагу заслуговують принципи роботи з повідомленнями, серед них:

1) добросовісність: поведінка посадових осіб має відповідати вимогам закону та загальноновизнаним етичним нормам;

2) захист прав викривачів: посадові особи, які мають доступ до повідомлень, повинні розуміти ризики для викривачів, пов'язані з поданням повідомлення;

3) конфіденційність: у процесі збору, використання та збереження інформації посадові особи повинні виконувати вимоги законодавства щодо нерозголошення інформації про викривача;

4) зворотній зв'язок: підтримання зв'язку з викривачем, навіть якщо повідомлення надане анонімно;

5) неупередженість: повідомлення розглядається по суті та без жодних упереджень, які можуть виникати в результаті попередніх контактів;

6) об'єктивність: одержаній при розгляді повідомлення інформації дається повна та об'єктивна оцінка;

7) рівність: забезпечується однакове ставлення до всіх викривачів, незалежно від віку, статі, національної приналежності, віросповідання тощо.

Наразі норми про захист викривачів внесено до Закону України «Про запобігання корупції». Рішенням НАЗК від 06.07.2017 року № 286 затверджено «Методичні рекомендації щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію».

Викривачі можуть подавати як ідентифіковані так і анонімні повідомлення. Ідентифіковане викриття – це повідомлення особи про правопорушення від свого реального імені або передача в будь-якій іншій формі, в якій може бути визначено авторство. При анонімному

службовому повідомленні особа не надає жодної інформації про себе або може використовувати вигадане ім'я.

Повідомлення може бути як письмовим так і усним. Усні повідомлення надходять через спеціальні телефонні лінії. Письмові відповідно: поштою; від викривача особисто до канцелярії, у скриньку для кореспонденції органу або на особистому прийомі; через веб-сайт органу; засобами електронного зв'язку.

Анонімне повідомлення підлягає розгляду за умови, якщо у ньому вказані:

- дані, які дозволяють ідентифікувати конкретну особу, яка вчинила порушення;
- конкретні відомості про факти і обставини вчинення порушення.

Анонімне повідомлення про порушення вимог Закону підлягає перевірці у термін не більше п'ятнадцяти днів від дня його отримання. Якщо у вказаний термін перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник підрозділу продовжує термін розгляду повідомлення до тридцяти днів від дня його отримання.

Закон не містить спеціальних строків перевірки повідомлень, поданих викривачем із зазначенням авторства. У зв'язку з цим, для врегулювання зазначеного питання Головне управління керується положеннями ч. 5 ст. 53 Закону.

В свою чергу, керівник підрозділу у разі підтвердження викладеної у повідомленні інформації про порушення вимог Закону вживає заходів щодо припинення виявленого порушення, усунення його наслідків та притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності, а у випадках виявлення ознак кримінального або адміністративного правопорушення також інформує спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції [5].

На сайті НАЗК та на веб сайтах більше 22 органів виконавчої влади та всіх обласних державних адміністраціях існує опція, яка дозволяє в електронній формі подати інформацію про корупцію. Аналогічна можливість передбачена і за допомогою телефонного зв'язку. Однак на практиці відсутня будь-яка помітна активність органів державної влади у співпраці з викривачами, вироблення державної політики у цій сфері [6].

Таким чином, слід зазначити, що робота посадових осіб з анонімними повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами має відповідати основним принципам доброчесності, захисту прав викривачів, конфіденційності та неупередженості.

Список використаних джерел

1. Правовий захист викривачів / За заг. редакцією Нестеренко О. В., Шостко О. Ю. Харків: Права людини, 2016. 94 с.
URL: https://iniziativa11.org/wp-content/uploads/2017/02/03_vlppk_Whistleblower-book_color_ukr_light-site.pdf.

2. Шевченко Т. Хто такі викривачі і від чого їх потрібно захищати? URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/tshevchenko/5796495e29782>.

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 31 жовт. 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

4. Порядок обробки повідомлень про корупцію та повідомлень про порушення вимог Закону України «Про політичні партії в Україні», що надходять до Національного агентства з питань запобігання корупції: URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0060-18>.

5. Порядок організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами у Головному управлінні Держгеокадастру у Дніпропетровській області. URL: <http://dnipropeetrovska.land.gov.ua/wp-content/uploads/2017/09/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA>.

6. Аналітичний звіт про виконання Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії. URL: <https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%>.

Роцупкін Сергій Вікторович,

аспірант кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ОДЕРЖАННЯ ПОДАРУНКІВ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ

У Франції одержання подарунку на відміну від України належить до диспозиції кримінально караного діяння та є предметом корупційного злочину, а вартість подарунку повинна становити не більше 35 французьких франків [1]. Цікавим є виключення, яке існує у французькій системі боротьби з корупцією, зокрема, якщо вартість подарунку більша, то особа може прийняти такий подарунок за умови, якщо особа віддарить натомість подарунок на аналогічну або більшу суму, ніж той, який отриманий.

Кодекс управління державною службою у *Великобританії* (розділ 4.1.3) стверджує про «неупередженість» та «добросесність» стосовно подарунків. Основна думка полягає в тому, що державні службовці у своїй роботі повинні зосередити свою увагу на виконанні службових обов'язків, будь-яке втручання, а також зовнішній вплив на прийняття рішень є неприйнятними [2].

Державним службовцям *Великобританії* заборонено приймати подарунки чи отримувати інші пільги від будь-кого, що може стати загрозою для виконання повноважень державного службовця.

Подарунки державних службовців підлягають декларуванню як такі, що можуть призвести до виникнення конфлікту інтересів. Членам парламенту дозволяється приймати подарунки, пільги чи гостинність, якщо сума вартості не перевищує 140 фунтів стерлінгів. Всі подарунки